

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง : หลักประชาธิปไตยกับการดำรงชีวิตในสังคม

จัดทำโดย
นายจิตชาย มุสิกบุตร
รหัส ๖๒๐๗๐๒

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ชื่อเรื่อง หลักประชาธิปไตยกับการดำรงชีวิตในสังคม

ชื่อผู้เขียน นายจิตชาย มุสิกบุตร^๑

บทนำ

หลักประชาธิปไตยนั้น การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต และจากหลักการพื้นฐานดังกล่าว จึงสามารถประมวล ลักษณะสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ว่า ประชาชนทุกคนในรัฐควรมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชน ซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองโดยการดำเนินการต่างๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการยึดมั่นในหลักการตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตามแนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสังคม และ ในความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่ภายในระบบใดระบบหนึ่ง เกิดการแบ่งแยกแนวทางทางความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างกัน ประการหนึ่ง คือ เป้าหมายและผลประโยชน์ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความต้องการ และเป็นไปตามแนวคิดของกลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้นแล้ว การที่จะใช้หลักประชาธิปไตยได้อย่างดีนั้นต้องนำเอาปัจจัยรวมมาทำการวิเคราะห์ความแตกต่างบนพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ ความเท่าเทียมกันในสังคมความเสมอภาคทางการเมืองประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจประชาชนทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการประกอบกิจการต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรม ไม่มีการผูกขาดทางการค้า ความเสมอภาคทางโอกาสบุคคลสามารถจะได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้บริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน หลักสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ คือ สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติอย่างเสมอภาค บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย หลักการใช้เหตุผล คือ การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจปัญหาด้วยการออกเสียงต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการ

^๑ ผู้เข้าอบรม หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗ วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอถอดถอน และทางอ้อม เช่น การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตน

ความเป็นมาของหลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (democracy) เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเอง หรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาติร่วมกันพิจารณากฎหมาย และการปฏิบัติของรัฐ ซึ่งจะกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสแสดงความยินยอม และเจตนาของตนเท่าเทียมกัน ในอดีตประชาธิปไตยเช่นนี้เกิดขึ้นในบางนครรัฐกรีกโบราณช่วงศตวรรษที่ ๕ ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรุงเอเธนส์หลังการก่อการกำเริบเมื่อ ๕๐๘ ปีก่อนคริสตกาล ประชาธิปไตยแบบนี้เรียกว่า ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งพลเมืองเกี่ยวข้องในกระบวนการทางการเมืองโดยตรง ประชาธิปไตยถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในกรีซโบราณ แต่วิถีปฏิบัติแบบประชาธิปไตยปรากฏในสังคมอยู่ก่อนแล้ว รวมทั้ง เมโสโปเตเมีย ฟินีเซีย และอินเดียวัฒนธรรมอื่น หลังกรีซได้มีส่วนสำคัญต่อวิวัฒนาการของประชาธิปไตย เช่น โรมันโบราณ ยุโรป และอเมริกาเหนือและใต้ มโนทัศน์ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเกิดขึ้นส่วนใหญ่จากแนวคิดและสถาบันซึ่งได้ถูกพัฒนาระหว่างยุคกลางของยุโรปและยุคภูมิธรรมในการปฏิวัติอเมริกาและการปฏิวัติฝรั่งเศส ประชาธิปไตยในปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนโดยสาธารณะออกเสียงในการเลือกตั้งและเลือกนักการเมืองเป็นผู้แทนตนในรัฐสภา จากนั้น สมาชิกสภาจะเป็นผู้ตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก อย่างไรก็ตาม ในระดับชาติ ความเป็นประชาธิปไตยทางตรงมีเพียงการลงประชามติ การริเริ่มออกกฎหมายและการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง แม้ในปัจจุบันประชาธิปไตยจะยังไม่มียามที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วกันก็ตาม แต่มีการระบุว่าความเสมอภาคและอิสรภาพเป็นคุณลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยนับแต่โบราณกาล หลักการดังกล่าวสะท้อนออกมาผ่านความเสมอภาคทางกฎหมายของพลเมืองทุกคน และสิทธิเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายโดยเท่าเทียม ตัวอย่างเช่น ในประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ทุกเสียงมีน้ำหนักเท่ากันทั้งสิ้น และไม่มีการจำกัดอย่างไรเหตุผลใช้บังคับกับทุกคนที่ปรารถนาเป็นผู้แทน ส่วนอิสรภาพได้มาจากสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งโดยทั่วไปได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยถูกเรียกว่า "ระบอบการปกครองสุดท้าย" และแพร่หลายอย่างมากไปทั่วโลก สิทธิในการออกเสียงลงมติในหลายประเทศได้ขยายวงกว้างขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปจากกลุ่มค่อนข้างแคบ (เช่น ชายมั่งมีในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ) โดยนิวซีแลนด์เป็นชาติแรกที่ทำให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วไปแก่พลเมืองทุกคนใน ค.ศ. ๑๘๙๓ ประชาธิปไตยมักถูกเข้าใจสับสนกับระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ

ทั้งนี้บางนิยาม "สาธารณรัฐ" เป็นประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่ง แต่บางนิยามก็ทำให้ "สาธารณรัฐ" เป็นคำที่มีความหมายแตกต่างกัน ไม่เกี่ยวข้องกัน อย่างไรก็ดี แม้การดำเนินการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จะได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน แต่ต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อย่างเช่น ข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดน การอพยพเข้าเมือง และการกีดกันกลุ่มประชากรบางชาติพันธุ์ เป็นต้น

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (democratic form of government with the King as Head of State) เป็นชื่อเรียกระบอบการปกครองในประเทศไทย ที่รวมเอาทั้งรูปแบบการปกครอง (form of government) ประเภทประชาธิปไตยโดยมีรัฐสภา (parliamentary democracy) กับรูปแบบรัฐ (form of state) ไว้ในคำเดียวกัน สำหรับที่มานั้น วลีที่ว่า "ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" เพิ่งจะมีขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๒ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๒ ความว่า "ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" และยิ่งปรากฏขึ้นซ้ำในภายหลัง คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ และ พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นสองฉบับแรกที่ยืนยันความชอบธรรมของ "ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข"

สำหรับกรณีของประเทศไทยซึ่งถือเป็นตัวอย่างของประเทศที่ยังคงมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและอาจเทียบเคียงได้กับประเทศไทยนั้น Penny Junor นักเขียน และนักหนังสือพิมพ์ ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือของเธอว่า

“กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีพระมหากษัตริย์และพระราชินีปกครองแผ่นดิน หนึ่งร้อยยี่สิบปีต่อมา ภายหลังการเปลี่ยนแปลงหลายประการ (และช่วงเวลาสั้น ๆ ในศตวรรษที่สิบเจ็ด ซึ่งปราศจากกษัตริย์) พวกเรามีพระราชินีผู้ไร้ซึ่งอำนาจในการบริหาร ผู้ซึ่งกระทำการต่าง ๆ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ผู้ซึ่งอ่านพระราชดำรัสซึ่งผู้อื่นเป็นคนร่างขึ้น

สถาบันกษัตริย์จะต้องอยู่เหนือการเมือง เพราะองค์พระราชินีเป็นตัวแทนของชาติทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นสี ความเชื่อ หรือการเมือง ไม่ว่าจะด้วยสถานะ หรือสถานการณ์ หรือแม้กระทั่งยุคสมัยของพวกเขา พระองค์เป็นศูนย์รวมของพลังภายในประเทศ เป็นเสมือนกาวประสานพวกเราเอาไว้ด้วยกัน และนั่นคือ ความเข้มแข็งของพระองค์ พระองค์เป็นของคนทุกคน ด้วยไม่มีใครออกเสียงเพื่อพระองค์ และเสียงของพวกเขาจะไม่ถูกมอบให้กับใครอื่นอีก หากว่าพระองค์ทรงแสดงความคิดเห็นซึ่งสามารถนำไปอ้างได้โดยพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง ย่อมสร้างความแบ่งฝักฝ่ายในหมู่เหล่าของประชากรโดยพลัน และนั่นย่อมก่อให้เกิดความแตกแยก และเมื่อพระองค์มิได้ทรงกระทำ พระองค์ย่อมเป็นผู้ซึ่งไม่อาจหยั่งถึงได้อย่างยิ่งที่สุด”

ทั้งนี้ จึงอาจตีความได้ว่า การเป็นประมุขในทางพิธีการของระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ก็คือ เป็นพิธีการที่ทรงบริหารอำนาจอธิปไตยแทนปวงชนโดยแบ่งแยกอำนาจนั้นเป็นสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ อำนาจอธิปไตยนั้นผ่านมายังสภานิติบัญญัติที่เรียก "รัฐสภา" ฝ่ายบริหาร อำนาจอธิปไตยนั้นผ่านมายังกลุ่มผู้บริหารสูงสุดที่เรียก "คณะรัฐมนตรี" และฝ่ายตุลาการ อำนาจอธิปไตยนั้นผ่านมายังศาลทั้งหลาย ซึ่งมีสามประเภท คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ แต่ความจริงแล้ว องค์กรเหล่านี้เป็นปวงชนหรือผู้แทนของปวงชนที่บริหารอำนาจด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ของปวงชน และ โดยการควบคุมของปวงชน ส่วนพระมหากษัตริย์เป็นแต่เพียงให้กิจการดำเนินไปด้วยดีตามพระราชภารกิจทางพิธีการที่รัฐธรรมนูญมอบให้เท่านั้น

ความหมายและความสำคัญ ของ ระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน ตรงกันข้ามกับระบอบอำนาจนิยม (เช่น ระบอบราชาธิปไตย, ระบอบเผด็จการทหาร, ระบอบอำมาตยาธิปไตย) ซึ่งเป็นระบอบปกครองโดยคนเดียว หรือโดยคนกลุ่มน้อย ผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชนทั่วไป (เรียกว่า พวกอภิสิทธิชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่ คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมือง ผู้เสียภาษี (ทั้งทางตรงและทางอ้อม) และเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกัน เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่จะสร้างควมมีประสิทธิภาพ (ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ) และความเป็นธรรม ได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยม ในบางสถานการณ์ ในระบอบอำนาจนิยม อาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่า เขาหรือลูกหลาน หรือพรรคพวกเขา ที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสาย หรือการแต่งตั้ง จะปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับคนส่วนใหญ่เสมอไป เพราะระบบสืบเชื้อสายและแต่งตั้งเป็นระบบที่ไม่แน่นอน และไม่มีประสิทธิภาพ และเพราะว่าการให้คนสืบทอดอำนาจโดยไม่มี การตรวจสอบถ่วงดุลมักนำไปสู่การฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตน ระบอบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบอำนาจนิยมในแง่ที่ว่า มีระบบคัดเลือกผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่า และมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่มีการเลือกตั้ง แต่ยังมี การซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้ อำนาจและระบบอุปถัมภ์

รูปแบบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย หรือการปกครองตนเองของประชาชน อาจแบ่งเป็น

๑. ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนมาประชุมกัน อภิปรายและลงคะแนนกันในเรื่องสำคัญ เช่น การประชุมเรื่องงบประมาณ กฎหมาย ในระดับท้องถิ่น หรือการลงประชามติในระดับประเทศ เช่น การจะรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

๒. ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่มีประชาชนมาก มีความซับซ้อน ต้องแบ่งงานกันทำ จึงมักใช้วิธีเลือกผู้แทนขึ้นไปเป็นฝ่ายบริหาร และ ฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อออกกฎหมาย

๓. ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม การผสมผสานทั้ง ๒ แบบแรก รวมทั้งการให้ประชาชนมีการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น มีองค์กรอิสระที่รักษาผลประโยชน์ฝ่ายประชาชน มีสื่อมวลชน และ องค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง ภาคประชาชน หรือ สังคมพลเมือง มีบทบาทในการตัดสินใจเรื่องการบริหารประเทศค่อนข้างมาก ไม่ได้ปล่อยให้ผู้แทนทำทุกอย่างโดยประชาชนให้ใช้สิทธิแค่เลือกตั้งผู้แทนนานๆครั้งเท่านั้น ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ประเทศไทย ใช้ประชาธิปไตยแบบที่ ๒ เป็นบางช่วง (บางช่วงเป็นเผด็จการทหาร) ประเทศไทยควรใช้แบบที่ ๑ และ ๓ เพิ่มขึ้นเพราะระบอบประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทนมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในสภาพที่นักการเมืองกลุ่มน้อยมีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มีอำนาจและความรู้สูงกว่าประชาชนส่วนใหญ่มาก ทำให้คนกลุ่มนี้มักได้เป็นผู้แทน และมักจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ รวมทั้งการคอร์รัปชัน การหาผลประโยชน์ทับซ้อน โดยอ้างว่าเพราะประชาชนเลือกพวกเขาเข้าไปแล้ว เขาจะทำอะไรก็ถือว่าเป็นประชาธิปไตยทั้งนั้น ประชาธิปไตย โดยระบบผู้แทน หมายถึงว่าประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปเป็นผู้บริหารจัดการแทนตัวพวกเขา เพื่อให้บริหารประเทศเพื่อประโยชน์ของประชาชน ไม่ใช่เลือกไปเป็นเจ้านายและประชาชนยังมีสิทธิคัดค้านถอดถอนผู้แทนที่ขึ้นไปเป็นรัฐบาลแล้วไม่ได้ทำหน้าที่อย่างซื่อตรงและเพื่อส่วนรวมด้วย แต่รัฐธรรมนูญที่ผ่านมาไม่ได้เปิดช่องทางและไม่มีการให้การศึกษาและข่าวสารแก่ประชาชนว่าประชาชนมีสิทธิในประการหลังที่สำคัญนี้ด้วย ประชาชนไม่ได้เลือกผู้แทนไปเป็นเจ้านายอย่างในระบอบอำนาจนิยมซึ่งเป็นระบอบเก่า แต่วัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม (ยกย่องเกรงกลัวคนมีอำนาจ) ยังคงตกค้างมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ที่ประชาชนได้รับการศึกษาและข่าวสารน้อยและหรือได้รับแบบคุณภาพต่ำ ทำให้เป็นประชาธิปไตยแค่รูปแบบ หรือเป็นประชาธิปไตยเพียงบางส่วน ยังไม่ใช่อำนาจปกครองตนเองของประชาชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่หมายถึงแค่ ประชาธิปไตยทางการเมือง (ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ เลือกตั้ง คัดค้าน ถอดถอน ผู้แทนได้) เท่านั้น หากต้องเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ (มีการกระจายทรัพย์สิน และรายได้ที่เป็นธรรม มีการแข่งขันที่เป็นธรรม) และประชาธิปไตยทางสังคม (ประชาชนมีการศึกษา รับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีสิทธิเสรีภาพ และโอกาสการเข้าถึง ศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม อย่างเสมอภาคกัน) ด้วย ประชาธิปไตย ๒ อย่างหลังนี้ ประเทศไทยยังมีน้อยรวมทั้ง ไม่มีการให้การศึกษา ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารประชาชนในเรื่องนี้มากพอ เป็นเหตุให้ประชาธิปไตย การเมือง พัฒนาไปได้ช้ามาก

ประชาธิปไตยในแง่เนื้อหา ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงแค่ระบบการเลือกตั้ง หากต้องประกอบไปด้วยสภาวะความเป็นประชาธิปไตย อย่างน้อย ๖ ข้อ คือ

๑. การเลือกตั้งผู้แทนจะต้องเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อโครงการเลือกตั้งไม่มีการซื้อเสียงขายเสียงและการที่กลุ่มอภิสิทธิชนใช้อำนาจอิทธิพลระบอบอุปถัมภ์ ให้คนต้องเลือกเฉพาะ พวกเขาบางคน

๒. จะต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจที่ดี เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ องค์กรประชาชนสามารถตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้ และ ต่างฝ่ายต่างตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกัน และกัน รวมทั้งภาคประชาชนสามารถถอดถอนผู้แทนที่มีพฤติกรรมไม่ชอบธรรมได้

๓. การบริหารบ้านเมืองจะต้องโปร่งใส มีเหตุผลอธิบายได้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่มีการคอร์รัปชัน การหาผลประโยชน์ทับซ้อน การเล่นพรรคพวก หาประโยชน์ส่วนตัว

๔. มีรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ที่มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่ อย่างมีเหตุผล มีความคงเส้นคงวา คนส่วนใหญ่ยอมรับ และรัฐธรรมนูญ กฎหมาย เหล่านั้นมีผลบังคับใช้ด้วย

๕. สื่อมวลชนและองค์กรประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ, เป็นอิสระ, มีศักดิ์ศรี และเข้มแข็ง ประชาชนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การสมาคม การชุมนุม การทำประชาพิจารณ์ (เปิดอภิปรายความคิดเห็นประชาชนเรื่องกฎหมายและโครงการต่างๆ) และการลงประชามติว่า ประชาชนจะรับหรือไม่ในเรื่องสำคัญๆ

๖. มีการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สู่ประชาชน ทำให้เกิดประชาธิปไตยทาง เศรษฐกิจ และสังคม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคง สม่าเสมอ

ดังนั้น แม้จะมีการเลือกตั้งและมีผู้สมัคร สส. จากพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาด้วยเสียงข้างมาก แต่ถ้าไม่ได้เกิดสภาวะความเป็นประชาธิปไตยตามแนวทาง ๖ ข้อนี้อย่างเป็นรัฐบาลที่ใช้อำนาจผูกขาดแทรกแซงองค์กรอิสระ ปิดปากสื่อมวลชนและประชาชน คอร์รัปชัน หาผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง เราก็ควรถือว่าระบอบการปกครองแบบนี้เป็นระบอบประชาธิปไตยเพียงเปลือกนอกหรือเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม ไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ประชาธิปไตยในบางช่วง เช่น หลัง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐, พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๙ ฯลฯ เรามีสภาวะความเป็นประชาธิปไตยบางข้อ มากบ้างน้อยบ้าง ก็อาจถือว่ามีความเป็นระบอบประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบ (กับประเทศอื่น, กับประวัติศาสตร์ช่วงอื่น) ได้ระดับหนึ่ง ประเด็นที่สำคัญคือ ประเทศใดจะเป็นประชาธิปไตยในแง่เนื้อหาอย่างน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับความตื่นตัวและความเข้มแข็งของภาคประชาชน ในแต่ละประเทศในแต่ละช่วงตอนของประวัติศาสตร์เป็นสำคัญหลักการประชาธิปไตยระบอบประชาธิปไตย อยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน

รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้าน ถอดถอน ผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

๒. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

๓. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่าง ทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใดๆ ริดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่นอกกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่นๆได้

๕. หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใดๆที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหม่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ ข้อเรียกร้องของประชาชนหม่มาก หลักการนี้ ต้องควบคู่ไปกับการ เคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาสต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป ค่านิยม ทัศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย ดังนั้นจึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้ง และการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยม วิถีชีวิต ที่เป็นประชาธิปไตย มาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้อง ระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

แนวทางปฏิบัติตน ในการดำรงชีวิตในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตย

การดำรงชีวิตในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตย ที่สำคัญควรยึดหลักดังนี้

๑. หลักเหตุผล ในวิถีชีวิตของสังคมประชาธิปไตย ผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ตื้อตึง ในความคิดเห็นของตน จนคนอื่นมองเราเป็นคนมี มิจฉาทิฐิ

๒. หลักความเสมอภาค ในสังคมประชาธิปไตย แม้คนจะแตกต่างกันเรื่อง เพศ ศิวัพพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่อาศัย ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่ทุกคนควรจะมีควมเท่าเทียมกันโดยกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

๒.๑ ความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วน ตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน

๒.๒ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนไม่ว่ารวยหรือจน สีผิวใด มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือไม่ ต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการงาน

๒.๓ ความเสมอภาคทางโอกาส คือทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการรับบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

๓. หลักสิทธิและเสรีภาพ

๓.๑ สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล มีสิทธิในทรัพย์สินของตน

๓.๒ เสรีภาพ คือ ทุกคนมีอิสระในการทำอะไก็ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย และไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การการเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

๔. หลักการยึดเสียงข้างมาก คือการปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือตามความยินยอมของคนส่วนใหญ่แต่ ให้เกียรติโดยการไม่ละเมิดสิทธิหรือเอาัดเอาเปรียบเสียงส่วนน้อย หากมีปัญหาที่สามารถตัดสิน ปัญหาโดยใช้มติเสียงข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันเสียงส่วนน้อยก็ได้รับความคุ้มครอง เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมประชาธิปไตย

๕. หลักภราดรภาพ คือ การที่มนุษย์มีความรัก ความผูกพันกันฉันท์พี่น้อง ไม่แบ่งแยกภูมิภาค ถิ่นที่อยู่อาศัย ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ศิวัพพรรณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เอาัดเอา เปรียบกัน

ปัจจุบันนี้ ในสังคมประชาธิปไตยของไทย มีการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเพื่อความเท่าเทียมกันมากเกินไปจนล้นเหลือ จนกลายเป็นเสรีเพื่อ เพราะมีบ่อยครั้งที่การเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพเพื่อความเสมอภาคดังกล่าว ไปกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการละเมิดกฎหมาย

และไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น และหลักสำคัญที่ขาดหายไปมาก ๆ เลย คือหลักภราดรภาพ รองลงมาคือ หลักเหตุผล ส่วนใหญ่จะเป็นเหตุผลเข้าข้างตัวเองและพวกพ้องเสียมากกว่า

นอกจากนี้ ควรมี หลักนิติธรรม หมายถึง การใช้หลักกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขของสังคม และหลักประนีประนอม หมายถึง การลดความขัดแย้งโดยการผ่อนหนักผ่อนเบาให้กัน ร่วมมือกันเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ จึงจะทำให้ หลักการทางประชาธิปไตย ที่เป็นหลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้

ค่านิยมประชาธิปไตยที่ประชาชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ควรช่วยกันสร้างคือ

๑. เป็นคนที่มีเหตุผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ ความเป็นจริงในทางสังคม เคารพในตัวเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม

๒. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคี

๓. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว

๔. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม

๕. มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

๖. เป็นคนที่มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป

๗. มีจิตใจที่เป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น นับถือ ศาสนา อื่นหรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น บทบาทของประชาชนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่แค่การใช้สิทธิในการเลือกตั้งนานๆ ครั้ง และพยายามเลือกคนดีคนเก่งมาบริหารประเทศเท่านั้น ประชาชนต้อง ขวนขวาย ศึกษา พัฒนาตนเอง ใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ดีเข้าไปแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ในการตัดสินใจ เรื่องการใช้ทรัพยากรของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของ ชุมชน จังหวัด และประเทศ อย่างแข็งขัน และอย่างสม่ำเสมอตลอด ทั้งปีและทุกปีด้วย

แต่ในสังคมปัจจุบัน ได้นำหลักการ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ออกมาเคลื่อนไหวแบบไร้ทิศทาง หรือ เน้นพลังของมวลชน โดยมีการเคลื่อนไหวทางประชาธิปไตยที่เปลี่ยนแปลงไป จากงานปาฐกถาหัวข้อ “การเมืองไทยกับสังคม ๔.๐” จัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ ของ

อาจารย์เสกสรรค์ ประเสริฐกุล^๒ นักวิชาการอาวุโสและคนเดือนตุลา ได้นำมาสู่ข้อถกเถียงในวงการวิชาการและนักเคลื่อนไหวในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสร้างประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับ “คนรุ่นใหม่” ที่อาจารย์เสกสรรค์ได้ตั้งคำถามไว้ชัดเจนว่าในยุคดิจิทัลปัจจุบันนั้น การเคลื่อนไหวของปัญญาชนและนักกิจกรรมรุ่นใหม่ขาดการเคลื่อนไหวร่วมมือกับภาคประชาชนและกลไกเชิงสถาบันอย่างพรรคการเมืองและการเลือกตั้งโดยมองว่าการเคลื่อนไหวที่อยู่ในโลกออนไลน์ หรือ “การเมืองคีย์บอร์ด” ที่อาจารย์เห็นว่า

“...ระบบ Facebook ก่อให้เกิดสภาพหนึ่งคน หนึ่งสำนัก และเมื่อเกิดหลายสำนัก สิ่งที่หายไปคือสำนึก โดยเฉพาะสำนึกเรื่ององค์รวม หลายคนให้ความสำคัญกับเสรีภาพส่วนตัวในการแสดงความคิดเห็นมากกว่าการผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มก้อนขบวนการ บางคนใช้เวลาไปในการวิพากษ์โต้แย้ง หรือเสียดสี ตรวจสอบคุณสมบัติของปัญญาชนด้วยกัน มากกว่าจะสร้างขบวนการทางปัญญาที่มีพลัง...”

จากปาฐกถานี้^๓ ทำให้ผมนึกถึงงานวิจัยที่กำลังทำร่วมกับสถาบันพระปกเกล้าอยู่เรื่องหนึ่งคือ “การพัฒนาสถาบันการเมืองว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรัฐธรรมนูญ : ศึกษารัฐธรรมนูญเปรียบเทียบประเทศโคลอมเบีย ตุรกี โมลโดวา และไทย” มองว่าหากเทียบกับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองโลกก็ถือว่าสอดคล้องกัน ที่ประชาชนคนรุ่นใหม่มีความเชื่อใจต่อสถาบันการเมืองลดลง ผนวกกับปัญหาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคมยุคดิจิทัลที่เป็นแบบแนวราบ “ไร้หัว” เช่น เหตุการณ์ Occupy Wall Street และปรากฏการณ์ Arab Spring เป็นต้น กลับส่งผลทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งไร้ทิศทาง จากการเมืองแบบเป็นทางการนำมาสู่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมสาธารณะกลายเป็นเพียงการชุมนุมที่ไร้จุดหมายและไม่มีข้อเรียกร้องในการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันหรือข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแม้ที่สุดอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมแบบหลัง Arab Spring ในงานของ Manuel Castells เรื่อง Networks of Outrage and Hope : Social Movements in the Internet Age ซึ่งให้เห็นว่าการเมืองในโลกอินเทอร์เน็ตถือว่ามีสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและโอกาสที่ถูกปราบปรามได้ยากเพราะคุณสามารถเป็นใครก็ได้ในโลกของ Facebook และ Twitter ซึ่งสามารถถกเถียงก่อนอำนาจรัฐได้ แต่ Castells ย้ำว่าการเคลื่อนไหวในสื่อดิจิทัลจำเป็นต้องร่วมมือกับการเคลื่อนไหวในโลกจริงแบบ “Face-to-Face” ด้วย ไม่ว่าจะ เป็นภาคประชาชน พรรคการเมือง หรือสถาบันการเมืองอื่นๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

^๒ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ด้านเรื่องสั้น สารคดี นวนิยาย กวีนิพนธ์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖

^๓ ที่ <https://www.youtube.com/watch?v=HMcdxrmaynw>

ปัญหาข้างต้นเกิดมาจากข้อจำกัดในการมองความสัมพันธ์ระหว่าง “การพัฒนาสถาบันการเมือง” และ “กลไกการมีส่วนร่วมทางการเมือง” ในแง่มุมที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสถาบันการเมือง (Institutionalization) และการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) เพื่อให้สถาบันการเมืองเข้มแข็งและมีเสถียรภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ในยุคปัจจุบันการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายครั้งหากจะต้องการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในเชิงสถาบัน และนโยบาย จำเป็นต้องมีการระดมทรัพยากร (resource mobilization) และการจัดตั้งองค์กร (organization) ในการวางยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเสมอ หรือกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมสาธารณะ (public participation) เน้นในเรื่องการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชน ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) จะเน้นในเรื่องการพัฒนากลไกเชิงสถาบันสำหรับการตอบปัญหาของประชาชน ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ หากเมื่อมองเปรียบเทียบกับบทเรียนของการเมืองมอลโดวา ในฐานะ ๑ ใน ๕ ประเทศที่มีตัวเลขลำดับประเทศมีการพัฒนาประชาธิปไตยสูงสุดเชิงเปรียบเทียบช่วง ค.ศ. ๒๐๐๘-๒๐๑๔ ตามเกณฑ์ Global Democracy Ranking แม้จะเป็นประเทศขนาดเล็กที่อยู่ท่ามกลางปัญหาในวิกฤตยูเครนและอิทธิพลของรัสเซียกับโรมาเนีย รวมไปถึงปัญหาทางเศรษฐกิจอันเกิดมาจากภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ไม่ติดทะเล (land lock) แต่กลับสามารถรักษาประชาธิปไตยไว้ได้ภายใต้ระบบการเมืองแบบรัฐสภา (parliamentary system) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๙๙๔ เอาไว้ได้ ด้วยการมีรัฐธรรมนูญที่กำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ได้อย่างเหมาะสม กติกาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรัฐธรรมนูญมีทั้งเรื่องเสรีภาพในรวมกลุ่มสมาคมสำหรับการเคลื่อนไหวอย่างเสรี โดยสงบและปราศจากอาวุธ (มาตรา ๔๐) เสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมือง และองค์การทางสังคมการเมืองอื่นๆ เพื่อแสดงออกทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งภายใต้หลักนิติธรรม (มาตรา ๔๑) สิทธิในการเข้าร่วมสมาคมการค้าและสหภาพแรงงาน เพื่อเรียกร้องเป้าหมายตามผลประโยชน์ของอาชีพ เศรษฐกิจ และสังคม (มาตรา ๔๒) เป็นต้น เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการสร้างข้อตกลงร่วมกันทางนโยบาย (policy dialogue) ระหว่างนักกิจกรรมคนรุ่นใหม่ ภาคประชาสังคม กับเจ้าหน้าที่รัฐในส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง

นอกจากนี้ บทบาทของคนรุ่นใหม่กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของมอลโดวาผ่านสถาบันการเมืองเห็นได้จากกลุ่มสภาเยาวชนแห่งชาติ (the National Youth Council) ในฐานะ NGOs ที่เป็นองค์กรกลางของขบวนการนิสิตนักศึกษาในระดับภูมิภาคกว่า ๓๒ หน่วยงานย่อย ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น (Local Empowerment) การเข้าไปร่วมกับพรรคการเมืองในการจัดทำนโยบายและสิทธิเยาวชน (Youth Policy and Rights) และเข้าไปขับเคลื่อนระดับนานาชาติโดยเป็น

สมาชิกของกลุ่มสมาคมเยาวชนยุโรป (the European Youth Forum)^๔ ด้วย อย่างไรก็ตามก็ดี สำหรับโลกออนไลน์ มอลโดวาได้นำบริบทอยู่ในเรื่องของสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (Right to Information) (มาตรา ๓๔) โดยประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะจากภาครัฐและภาครัฐต้องยืนยันสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน รวมไปถึงเสรีภาพในการใช้สื่อเพื่อแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นอื่นๆ (มาตรา ๓๒) การมีส่วนร่วมในโลกออนไลน์จึงมีความสำคัญสำหรับมอลโดวาไม่แพ้กัน เช่น ในการประท้วงในเมืองหลวง Chisinau ปี ๒๐๑๕-๒๐๑๖ เกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันและการปะทะกันระหว่างกลุ่มนิมมยุโรปและกลุ่มนิมมรัสเซีย จนสื่อต่างประเทศเรียกว่าเป็นเหตุการณ์ the Moldovan Maidan ล้อเลียนการประท้วงใหญ่ในยูเครน Euromaidan นั้นเอง

การประท้วงนี้แม้มีการระดมมวลชนนักเคลื่อนไหวผ่าน Facebook และ Twitter แต่ขบวนการเคลื่อนไหวไม่ได้เพียงการสร้างมือปราบหัวเท่านั้น แต่ยังการมีส่วนร่วมดังกล่าวได้เชื่อมโยงกับพรรคการเมืองและเครือข่ายทางการเมืองอย่างใกล้ชิด โดยฝ่ายนิมมตะวันตกจะอยู่ภายใต้กลุ่มชาติหนึ่งเดียว (National Unity Bloc) ภายใต้การนำของพรรคการเมืองใหม่ชื่อเกียรติยศและความจริง (The Dignity and Truth Platform Party, PPDA) ในขณะที่ฝ่ายนิมมรัสเซีย จะอยู่ภายใต้การประสานงานกับพรรคสังคมนิยมสาธารณรัฐมอลโดวา (Party of Socialists of the Republic of Moldova)

จากที่กล่าวมาข้างต้น รัฐธรรมนูญและการเมืองมอลโดวาจึงสะท้อนให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกออนไลน์ที่เน้นในเรื่องของ “ข้อมูลและเครือข่าย” กับสถาบันการเมืองที่เน้นในเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันและนโยบาย” ที่เป็นรูปธรรม บทเรียนนี้จึงสามารถย้อนกลับมาถึง “คนรุ่นใหม่” ของประเทศไทยที่เริ่มหันมาสนใจการเมืองว่าในอนาคตต่อไปทิศทางของการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรเป็นเช่นไร และจะเป็นไปได้ไหมหากจะลดความเป็นตัวใครตัวมันในโลกออนไลน์ มาเป็นส่วนหนึ่งในสถาบันการเมือง เพื่อการใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชน สิทธิในการคัดค้าน ถอดถอน ผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมส่วนรวม มีพฤติกรรมทุจริต หรือ ขัดต่อกฎหมาย เป็นการใช้สิทธิแบบมีทิศทางและเป้าหมายตามหลักการของประชาธิปไตย เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

^๔ ดูเพิ่มใน Jan Vanhee et.al. เรื่อง Youth Policy in Moldova : An International Review หน้า ๓๐-๓๘

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

๑. หลักการทางประชาธิปไตย โดย วิทยากร เชียงกุล
๒. หลักประชาธิปไตยที่สำคัญ โดย อณูทิพย์ ธารทอง, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๔
๓. มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ ๗ - ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐, คอลัมน์ รายงานพิเศษ, ผู้เขียน วีระหวัง สัจจะโชค คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, เผยแพร่ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๐

สื่อ Electronic/ website

๑. <https://th.wikipedia.org/wiki/ประชาธิปไตย>
๒. https://www.ect.go.th/dec/ewt_news.php?nid=๗๑&filename=index ศูนย์ศึกษา
ประชาธิปไตย. หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
๓. <http://oknation.nationtv.tv/blog/Anutip/๒๐๑๑/๐๖/๐๗/entry->
๔. ที่ <https://www.youtube.com/watch?v=HMcdxrmaynw>